

A tulajdonnevek műfajépítő szerepe a Sorsod Borsod című regionális krimiben

1. Bevezetés. A tanulmány célja a Sorsod Borsod című krimi tulajdonneveinek elemzésén keresztül rámutatni, hogy a tulajdonnevek milyen szerepet játszanak a műfaji kategorizációban, e konkrét irodalmi alkotás regionális krimiként való meghatározásában. A cikk illeszkedni kíván az újabb tanulmányokhoz, amelyek középpontjában az írói nevek és a műfaji sajátosságok kapcsolata áll (l. PETRES CSIZMADIA – BÁRCZI 2021). További célja bemutatni, hogy a tulajdonnevek miként horgonyozzák le a mű szöveghálózatát a valóságelemekhez, s milyen szerepe van az olvasói névkompetenciának a fiktív vagy valóságos nevek elhatárolásában. Az elemzés abból a hipotézisből indul ki, hogy a névanyagban a regionális krimi műfaji sajátosságaival összefüggésben felülreprezentáltak a helynevek, és a regionalitás kifejezőeszközeként a valós denotátummal rendelkező tulajdonnevek helyet kapnak a különböző névfajtákban. Ezért a cikk röviden ismerteti a forrásszöveget, a regionális krimi műfaji sajátosságait és a tulajdonnevek elemzéséhez felhasznált névtani modelleket, majd a különböző névfajták szerint haladva mutatja be a tipológiai jellemzők és a műfaji sajátosságok kapcsolatát. A komplex névelemzés kiterjed a krimiben ábrázolt helynevekre, személynevekre és ritkább névfajtákra is.

2. A forrásszöveg. A Sorsod Borsod 2023-ban jelent meg a Prae Kiadó Krimi Ma című kortárs magyar krimi irodalmi sorozatában. A művet beavagották a 2023-as Margó Irodalmi Díj jelöltjei közé, s az előkelő harmadik helyen végzett. A könyv szerzője, Bánhidi Lilla felsőzsolcai¹ származású, iskoláit Miskolcon végezte. E két településről indult el újságírói és televíziós karrierje, amely Budapesten teljesedett ki. Könyvének főszereplője a regénytér szempontjából párhuzamos utat jár be az írónővel: Radványi Alexandra (Alexa) karaktere is egy Miskolcra elszármazott riportert, aki Budapestről azért tér vissza szülővárosába, hogy egy gyilkosságot felderítsen, s ezáltal oknyomozó riporterré léphessen elő. A bűnügy több szállal kötődik Alexához és Borsod egyik regionális napilapjához, az Észak-Magyarországhoz. A történet szorosabban véve Miskolcon és a környező településeken játszódik, de megjelenik benne Borsod-Abaúj-Zemplén megye² 31 települése, köztük az írónő szülővárosa is.

A krimi első fejezete egy mondat értékű tulajdonnévvel indul: „*Rexi! Hozzám!*”³ (SB. 7.) A tulajdonnév denotátuma egy kutya, mondhatni ő az első szereplő, „aki” megjelenik, míg a mű főszereplőjének személyneve (*Radványi Alexandra*) csak az első fejezet utolsó bekezdésében tűnik fel. E két tulajdonnév közé beékelődő helynevek (*Népkert, Vigadó, Miskolc, Búza tér, Jégcsarnok, Borsod-Abaúj-Zemplén megye*) mintegy előrevetítik a regénytér fókuszába állított régiót és a toponimákra helyezett hangsúlyt.

¹ Felsőzsolca Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei kisváros Miskolctól alig 1 km-re.

² A krimiben megjelenő *Borsod-Abaúj-Zemplén megye* tulajdonnév egyfelől utal arra, hogy a mű a megyék vármegyére való átnevezése előtt íródott, másfelől tükrözi a köznyelvi nyelvhasználatot.

³ Az idézett szövegekbeli kurzívák a saját kiemeléseim (K. J.).

3. Az elemzési keret

3.1. A regionális krimi műfaji sajátosságai. A tanulmány fókuszában a tulajdonnevek állnak, ezért nem tér ki a krimi műfaját érintő irodalomtudományi kategorizációs vitára, amelyben a populáris kultúrától a magaskultúráig eltérő szintekre helyezik e műfajt (KESZTHELYI szerk. 1985, BÉNYEI 2009). Továbbá nem él a krimi az igényes krimitől elhatároló *bűnregény* fogalmával sem (BÁN 2015: 85). Adottnak tekinti a 20. század krimi irodalom belső tagoltságát. A forrásszöveg műfaja, azaz a regionális krimi a 20. század utóbbi évtizedeiben jelent meg; e műfajt azonban hazánkban még alig néhány alkotás képviseli, így jellegzetességeinek meghatározása főként a német és az európai regionális krimi szakirodalmára támaszkodik.

ERDMANN (2009) a 20. századi krimiről szóló átfogó tanulmányában kiemeli, hogy az elmúlt évtizedek krimi irodalmában a fő hangsúly már nem magán a bűncselekményen van, hanem a körülményeken, a helyszínen, ahol a nyomozó és az áldozatok élnek vagy ahová kötődnek. A krimi elsődleges megkülönböztető jegyévé a locus criminalis vált (ERDMANN 2009: 12), amelyet KREUTER úgy jellemzett, mint topográfiai irányváltást a krimi irodalomban (KREUTER 2021: 223). Ez a váltás egyfelől azt jelentette, hogy a regénytér a világvárosoktól a regionális helyszínek felé fordult, másfelől azt is, hogy szinte topográfiai pontossággal mutatják be a szerzők a helyszíneket. A mobilalkalmazásokon felnövő társadalmakban az applikációs térképek használata a mindennapi élet részévé vált; ezt a hétköznapi életből vett gyakorlatot tükrözik vissza a regionális krimik a szinte térképszerű leírásaikkal s az olykor paratextusként is elhelyezett térképeikkel (ERDMANN 2011: 275–276). E műveknek a jellegzetességévé, kötelező elemévé vált, hogy a földrajzi meghatározottság kitűnjék a címből és a borító vizualizációjából is (ERDMANN 2011: 275, KREUTER 2021: 229).

A regionális krimi mindezen sajátosságai névtani szempontból azért meghatározók, mert előrevetítik az eltérést attól, amit T. SOMOGYI MAGDA hangsúlyoz: „az irodalmi művekben az írók által adott tulajdonnevek döntően a személynevek közé sorolhatók, jóval kisebb számban fordulnak elő hely-, állat- és egyéb nevek” (T. SOMOGYI 2015: 208). A regionális krimi – topográfiára fókuszáltsága miatt – épphogy bővelkedik helynevekben, s e műfaji sajátosság meghatározza a névtani elemzési keretet: az irodalmi nevekre alkalmazott tipológia mellett szükségessé teszi a valós helynevek elemzésére használt tipológia alkalmazását is.

E műfaj egy terület kulturális reprezentációját is adja azáltal, hogy megjeleníti a helyi kultúrát, a helyi identitást. Az írói ábrázolás új perspektívából mutatja be a régióhoz kötődő sztereotípiákat, kliséket alkalmaz, kitér a régió ikonikus épületeire, helyi szokásokra, ételekre, beemeli a szövegbe a helyi dialektust. Mindezeket ERDMANN (2009, 2011) és KREUTER (2021) regionális címkéknek nevezi. FRACKMAN (2014: 23) viszont arra hívja fel a figyelmet, hogy a címkék a helyi értékek hipertext-közvetítésének eszközei, s mivel a hipertext az intertextualitás egyik alesténeke tekinthető, a névtani elemzéshez olyan újabb tipológia szükséges, amely az intertextuális nevekre is kitér.

3.2. A névtani elemzési keret. A regénytér két pólusát Budapest és Borsod-Abaúj-Zemplén megye képezi. Budapest csupán kiinduló- és visszatérési pontja a főszereplőnek, a városhoz kötődő tulajdonnévi hálózat a krimi műfaji sajátosságát adó régiós

fókusz szempontjából nem releváns. Ezért a névtani elemzés csak a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei regényterre terjed ki.

Az irodalmi művekben szereplő tulajdonneveket, az írók tulajdonneveit, továbbá mindkettő hatását a névhasználatra valamely aspektusból elemző névtani terület öndefiniálása az utóbbi évtizedekben ismét előtérbe került. T. SOMOGYI MAGDA (2015: 208, 217) az *irodalmi onomasztika* (KARAFIÁTH–TVERDOTA 1992: 329, TÓTH 2015), *irodalmi névadás* (KOROMPAY 2011: 92), *irodalmi névtan* (VÁCZINÉ TAKÁCS 2018: 19) terminusok mellett a terület belső terminológiai problémáira, legfőképpen a szinonim terminushasználatra hívta fel a figyelmet; ezért is szükséges a cikkben alkalmazott terminusok meghatározása.

Az elemzés VÁCZINÉ TAKÁCS EDIT (2018) terminológiáját követve az *írói nevek*-re terjed ki, amelyek „az író által tudatosan vagy ösztönösen, meghatározott céllal teremtett, választott vagy alkalmazott nevek” (VÁCZINÉ TAKÁCS 2018: 21). Azon írói neveket, amelyeknek a szövegen kívüli valóságban létezik egy adott névközösség számára általánosan ismert denotátumuk, VÁCZINÉ TAKÁCS az írói folyamat szempontjából *névalkalmazás*-sal létrehozott tulajdonneveknek tekinti. Ezek lényegi eleme, hogy az író a név és a névviselő által keltezt asszociációkat is felhasználja művészi céljainak elérésére (VÁCZINÉ TAKÁCS 2018: 22). *Névválasztás*-nak azt a folyamatot tekinti, amelyben az író által létrehozott név a valóságban működő névadási formáknak felel meg, de a valóságban a névnek nem létezik egyetlen, szélesebb körben ismert denotátuma. *Névteremtés*-sel létrejött tulajdonnevekként azokat határozza meg, amelyeknél nem elsődleges szempont a valóságban létező nevek utánzása, a mintakövetés, hanem az író névteremtő aktusa a hangsúlyos; e nevek az adott névközösségben nem léteztek korábban. (VÁCZINÉ TAKÁCS 2018: 23.) A névteremtéssel és névválasztással létrehozott neveket összefoglalóan *fiktív írói név*-nek, míg a névalkalmazással létrehozottakat *valóságos írói név*-nek nevezi. Kitér az *intertextuális írói név* jellemzésére is, amely szintén névalkalmazással jön létre, „viselője azonban egy másik irodalmi szöveg valóságában (is) létezik, így a név az alkotás kvázivalóságából kerül egy új fiktív valóságba” (VÁCZINÉ TAKÁCS 2018: 34). Az egyes névfajták elemzése tanulmányomban a valóságos és a fiktív írói nevek elkülönítése szerint halad.

A topográfiai irányváltásból előrevetíthetően névalkalmazással beemelt számos helynév elemzéséhez HOFFMANN ISTVÁN (2007: 46–48) tipológiáját veszem alapul. E modell részletezi az építményneveket is, így alkalmas arra, hogy egységes névtani keretbe foglalja a topográfiai leírás és a régió kulturális reprezentációjaként megjelenő ikonikus épületek névanyagát is.

4. A mű címe és címek a törzsszövegben. G. PAPP KATALIN az irodalmi művek címében szereplő személyneveket vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy cím és műfaj között „hol lazább, hol szorosabb, de akár elvárt elemként is megmutatkozik bizonyos műfaji-névadási összefüggés” (G. PAPP 2012: 70). S bár ő a személynevekre korlátozódóan vizsgálódott, a regionális krimi műfaji sajátosságaiból kiindulva ez az összefüggés mindenképpen elvárt, sőt inkább kötelező. A *Sorsod Borsod* cím megjelöli a fókuszba helyezett régiót. A címben szereplő toponima (*Borsod*) a vármegye teljes hivatalos neve (*Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye*) helyett áll, azaz metonimikus névadással, ezen belül pars pro toto séma szerint létrejött köznyelvi metonímia. Különösen ide illő KOVALOVSKY megfogalmazása a cím funkciójáról: „már magában is inspiráló,

sugalló erejű; téma, történet, milió, alakok mikrovilága gomolyog, alakul benne, mint ahogy egy, az író képzeletében született jellegzetes név nemcsak hangulatot áraszt, és társadalmi környezetet határol körül, hanem jellemet, **sorsot is magába sűrít és kivetít**” (KOVALOVSKY 1974: 329; saját kiemelés). A *Sorsod Borsod* cím névtani tekintetben kiemelkedő tulajdonnév, írói szempontból névválasztás. Egyfelől utal a *Nomen est omen* 'a név kötelez; nevedben a sorsod' latin mondásra, másfelől a mondás valós nyelvhasználatban élő regionális parafrázisa. A szövegvilágban a *Sorsod Borsod* egy online csoport tulajdonneve, amely „zárt csoport igazi borsodiaknak” (SB. 65). Mivel a szólás a valós, regionális nyelvhasználatából került át a mű fiktív valóságába, egy frazeologizmus alakult át tulajdonnévvé.

A műfaji követelményeknek megfelelően nemcsak a címnek, hanem a borító vizualizációjának is tükröznie kell a topográfiai fókuszot. Ezzel összhangban a címben kiemelt helynév (*Borsod*) tipográfiája a cím egészétől eltér: a pályaudvarokra és elhagyott ipari területekre jellemző graffitiket idézi a betűtípusa, s a borítón egy kapucnis kabátos alak hátára vetített fotó alatt helyezkedik el. A fotó, a miskolci ipari környezet, a Vasgyár egykori látképe felidézi azt a sztereotípiát, hogy Miskolc lepusztult, szürke iparváros, továbbá – KOVALOVSKY szavaival élve – „kivetíti” a regénytérben megjelenő egyik településrész, a Vasgyár valóságos képét.

A törzsszövegben előforduló egyéb címek (*Észak-Magyarország*, *MiNap*, *BOON*, *Nap lánya*) valóságos írói nevek, amelyek névalkalmazással kerültek a műbe. Az *Észak-Magyarország* az azonos regionális napilapok (l. *Kelet-Magyarország*) mintájára azonosan kategorizálható bármely olvasó számára, ahogyan a *BOON* 'Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei hírportál' is (l. *BAON*, *HAON*). Ezzel szemben a *MiNap* 'miskolci hírforrás' elsősorban csak a regionális olvasó névkompetenciájában idéz fel denotátumot és további asszociációkat. A *Nap lánya* az Észak-Magyarország egyik rovatának címe, azonban gyakori rovatnév az azonos struktúrában felépülő regionális újságokban.

5. Helynevek. A krimi rendkívül gazdag toponimákban; a 136 helynévből 133 valóságos írói név.

5.1. Valóságos írói nevek. A HOFFMANN-féle névtipológia szinte mindegyik névfajtájára található példa, mondhatni a teljes helynévi struktúrát leképezi a mű, ahogyan azt az alábbi rendszerezés⁴ is mutatja.

1. víznevek
 - 1.1. folyóvizek nevei: *Sajó*, *Szinva patak*
 - 1.2. állóvizek: *Csavargyári tó*, *Csorba-tó*, *Hámori-tó*
2. vízparti helynevek: *Sajó-part*
3. domborzati nevek
 - 3.1. hegyek: *Bükk*, *Jávorhegy*
 - 3.2. völgyek: *Lusta-völgy*
 - 3.3. hegyek és völgyek részeinek nevei: *Hollósető*, *Jávorkút*, *Gyógyító kövek*, *Látókövek*
4. tájnevek: *Kegyetlen térség*

⁴ []-ben közöltem a szöveggörnyezetből kiegészülő tulajdonnevet, ~ jelöli az alakváltozatokat.

5. határnevek: –

6. lakott területek nevei

6.1. közigazgatási nevek: *Borsod-Abauj-Zemplén megye, Borsod*

6.2. helységnevek: *Alsó[zsolca], Arnót, Bükkábrány, Bükkszentkereszt, Encs, Fáj, Felsőzsolca, Forró, Gönc, Harsány, Kazincbarcika, Kistokaj, Köröm, Lillafüred, Litka, Mályi, Miskolc, Méra, Nyékládháza, Onga, Sajóbáony, Sajólád, Sajószentpéter, Szalaszend, Szemere, Szikszó, Szirmabesenyő, Tiszalúc, Tornyosnémeti*

6.3. településrésznevek: *Avas, Bábonybérc, Berekalja, Bodótető, Bulgárföld, Diósgyőr, Egyetemváros, Felső-Majláth, Görömböly, Katowice városrész, Kilián, Kisavas, Lyukó, Majális park, Martintelep, Népkert, Újdiósgyőr, Pingyom, Szirma, Szentpéteri kapu, Szondi-telep, Vadaspark, Vasgyár, Varga-hegy, (Miskolc)Vologda, Zsolcai kapu, Tetemvár, Tapolca, Tündérvár*

6.4. utcanevek: *Almáskert utca, Alsóisor, Búza tér, Csermőkei út, Dóczy utca, Erdő utca, Erzsébet sétány, Fő utca, Hajnal utca, Kacska köz, Kavicsbánya utca, Kossuth utca, Középszer, Latabár sor, Lavotta utca, Mikes, Munkás utca, Nadas utca, Perczel Mór, Petőfi tér, Stadion utca, Szabadságharc, Széchenyi utca, Szemere utca, Szinva Terasz, Városház tér, Villanyrendőr; A fal*

7. építménynevek

7.1. lakóháznevek: *Feledy-ház, József Attila úti társasház, Szentgyörgy úti lakótelep*

7.2. középületek: *Augusztus 20., Selyemréti fürdő, Avasi Kilátó ~ Kilátó, Barlangfürdő, Diósgyőri vár, Erzsébet fürdő, Jégcsarnok, Krisztina Óvoda*

7.3. kocsmák, csárdák (vendéglátóhelyek): *Déryné kávézó, Falánk Fanny cukrászda, Café de Bouchet, Végállomás, Vigadó*

7.4. gazdasági célú építmények: *Bató, Centrum, Miskolc Pláza, Rókafarm, Szinva Bútorbolt, Szinvapark, Tulipán, Tejüzem, Virágpiac*

7.5. állomásnevek: *Öböl, Tiszai pályaudvar*

7.6. utak, dűlőutak, vasútvonalak nevei: *Ruzsin dűlő, Oxigén túra*

7.7. hídnevek: *Szerelmesek Hídja*

7.8. kisebb építmények nevei: *Mancs szobor, Miskolci Lányok szobor*

7.9. bányák: *Kavicsbánya*

A helynevek 98%-a valóságos írói név, amelyet névalkalmazással emel be az író a krimibe. Nagy számuk a korábban említett műfaji sajátossággal függ össze.

A műben előforduló víz- és vízpartnevek a térség ismertebb helynevei. A Sajó patak keresztülszeli a borsodi régiót, a Szinva patak Miskolc fő vízforrása, a lillafüredi képeslapok ikonikus látképeleme pedig a Palota Szálló előtti Hámori-tó. A további két víznév egyike a regionálisan ismert *Csorba-tó*, amelynek denotátuma népszerű vízisport-telep, valamint a kevésbé ismert *Csavargyári-tó*, amelyet asszociációs hálója a régió ipari múltját felidéző tulajdonnevekhez kapcsolja még a régiót nem ismerő olvasó számára is.

A domborzati nevek középpontjában az általánosan ismert *Bükk* áll; mellette a régiós ismeretek alapján az olvasói névkompetencia-skála eltérő pontjaira helyezhető a *Hollósetető, Lusta-völgy, Gyógyító kövek* és a *Látókövek*.

Az olvasói névkompetencia szerint és a szövegvilág⁵ alapján is a valóságos és a fiktív írói név kategória határán billeg az egyetlen tájnév: a *Kegyetlen térség*. A tulajdonnév szerkezetileg ugyan követi a kistérségekre jellemző névadási mintát (l. *Edelényi térség*, *Gödöllői térség*), de lexikálisan eltér tőlük, mert nem tulajdonnévi, hanem közszói eredetű sajátosságjelölő névrészt tartalmaz (*kegyetlen*). Így a regionális ismeretekkel nem rendelkező olvasó a tájnevet a névmodelltől való eltérése miatt nem tudja valóságos írói névként értelmezni, de annak a regionális olvasónak is, akinek a névkompetenciája része e név, zavaró lehet, hogy a szövegvilágban megrajzolt denotátum szorosabban véve nem fedí a valós denotátumot. A *Kegyetlen térség*, azaz „a csereháti Szárazvölgy és a Hernád közötti terület valószínűleg a nehéz megélhetés és a természeti csapások miatt kaphatta nevét” (FARKAS 2002: 61). Kilenc település alkotja (Fáj, Fulókércs, Hernádpetri, Hernádszurdok, Hernádvéce, Pusztaradvány, Szalaszend, Szemere, Novajdrány); a krimiben említett Litka nem tartozik közéjük, bár közel van a térséghez.

A lakott területek nevei alkotják a helynevek 65%-át. A műben összesen 29 településnév jelenik meg, amelyek a régiót szinte teljes egészében lefedik. A településnevek előfordulásának további sajátossága, hogy térképre vetítve a 3-as, M30-as és E26-os utak mentén helyezkednek el, így a szereplők utazásait GPS-szerűen követheti az olvasó.

A lakott területek nevein belül a településrésznevek alkotják a leggazdagabb helynévi kategóriát. Ezek mind Miskolcra vonatkoznak, így ez a régió legaprólékosabban ábrázolt települése. A 30 településrésznév jellemzően csak a regionális, tovább szűkítve a miskolci olvasók számára felidézhető erejű. Akad köztük a nem regionális olvasó számára a szövegfeldolgozást zavaró névhomonímia is (*Kilián*, *Vologda*), amelyet a szerző a kontextussal vagy névbővítéssel old fel. A *Vologda* 1. 'oroszországi város, Miskolc testvérvárosa', 2. 'miskolci városrész', amely a valós regionális nyelvhasználatban egyrészes név (*Vologda*), az első említéskor azonban a szerző zárójellezett, pontosító funkciójú helynévi bővítményrésszel egészíti ki, s (*Miskolc*)*Vologda*-ként old fel. A településrésznevek egy része műfaji szempontból regionális címkeként értelmezhető, például az ipari múltat felidéző *Vasgyár* vagy a jelenkori híradásokban romatelepként ismertté váló *Lyukó*. Névtani szempontból regionális címkeként lehetne meghatározni a *kapu* alaprészt tartalmazó településrészneveket (l. *Szentpéteri kapu*, *Zsolcai kapu*): ezek köznévi alaprésze (*kapu*) utal Miskolc egykori városkapuira, melyek mentén az egyes városrészek kialakultak. A helynevek bővítményrészei (*Szentpéteri*, *Zsolcai*) közeli települések történeti neveiből származnak.

A településrésznevekhez hasonlóan gazdag az utcanevek kategóriája. A 27 utcanevből 22 vonatkozik miskolci denotátumra; emellett az írónő szülővárosának három utcája is bekerült a regényterbe (*Almáskert utca*, *Kacska köz*, *Kavicsbánya utca*), valamint Litka két utcája. A tulajdonnevek így elsődlegesen Miskolc történetileg kialakult utcaneveit tükrözik, de a nagyváros funkcionális-szemantikai szempontból gazdag névanyagának ellentétjeként jelen van a magyar kistelepülésekre jellemző utcanevadás sztereotípiája is, ahogyan az alábbi szövegrészlet szemlélteti:

⁵ „– Litkán élnek ugye? Nem ismerem azt a környéket.

– *Kegyetlen térség*. Az a neve. Tényleg kegyetlen, szerintem a legszegényebb az országban, de nagyon szép – válaszol a férfi” (SB. 106).

„A település elején kettéágazik az utca. Ez a kettő a település összes utcája.
– Melyik utcába megyünk? Várj, kitalálom. Mondjuk legyen a *Fő utca*. Vagy a *Petőfi*, vagy *Kossuth*” (SB. 313).

E sztereotípiá válós magyarországi névtani jellemzőre épül. HAJDÚ MIHÁLY (1983) a kisebb települések utcanevéit vizsgálva kiemelte, hogy névadásukban az emlékállítási szándék a legjellemzőbb motiváció. „Falusi utcáink fele (49,6%-a) tíz ember nevét viseli”, s területtől szinte függetlenül a történelmi személyek, különösképpen az 1848–49-es szabadságharchoz kötődő alakok állnak e tízes lista élén: az első helyen Kossuth, a másodikon Petőfi (HAJDÚ 1983: 41).

Az építménynevek a helynevek 24%-át teszik ki. Az ide tartozó tulajdonneveknek a műfaji követelményeknek megfelelően a hely ikonikus épületeit is fel kell idézniük. Az építménynevek alkategóriái széles skálán mozognak a lakóháznevektől a bányanevekig, amelyek az olvasói névkompetencia-skála különböző pontjain helyezkednek el. Az általános névkompetencia részét képezik közismert denotátumuk alapján a *Diósgyőri vár*, *Avasi Kilátó*, *Barlangfürdő*. Más építménynevek a névszerkezet prototipikus volta miatt helyezkednek el a névkompetencia-skála magasabb szintjén: ezek jellemzően a *bolt*, *fürdő*, *cukrászda*, *kávézó*, *pláza*, *kilátó*, *lakótelep*, *pályaudvar*, *társasház*, *ház*, *szobor* köznévi utótagú szerkezetek, míg másokat lexikális-morfológiai transzparenciájuk helyez előre (l. *Jégcsarnok*, *Kavicsbánya*, *Tejüzem*, *Vigadó*, *Virágpiac*). A skála alsó fokára kerülnek a metonimikus névadással keletkezett nevek, amelyek akár többféle tulajdonnévi kategóriában is megjelenhetnek (l. *Bató*, *Centrum*, *Végállomás*). Az átlagos olvasó e tulajdonneveket csak a szövegvilág alapján kategorizálhatja, például a *Bató* a szövegvilág szerint gazdasági célú építménynév, ’egy épület, amelyben fodrászat működik’, míg a regionális olvasó a valós világból szerzett ismeretei alapján az építménynév mellett családnévként is azonosíthatja, hiszen az épület a Bató család birtokában volt. Névtani szempontból a *Bató* helynév SZEMÉLY A HELY HELYETT sémát követő metonimikus névadással vált helynévvé, míg HELY A HELY HELYETT sémára épül a *Centrum* és a *Végállomás* (RESZEGI 2021: 150, 156). A tulajdonnevek egy részét a nem regionális olvasó számára a denotátum és a névadás motivációjának leírásával teszi egyértelműen kategorizálhatóvá a szerző, például a *Végállomás* esetében: „a lillafüredi kisvasút egykori állomásépületében már akkor is étterem működött, amikor Alexa itt élt. Akkor is *Végállomás* volt a neve” (SB. 297).

A krimi sajátosságainak megfelelően a topográfiai részletezés összekapcsolódik a regionalitás reprezentációjával, amelynek egyik eszköze a helyi nyelv- és névhasználat beemelése a műbe. A névkompetencia szempontjából korlátozott az *Öböl* állomásnév, amely valós nyelvhasználatból származó szlengnév: a valóságban és a regénytérben is egy Miskolchoz közeli buszmegálló informális neve; a hivatalos név a krimiben nem jelenik meg. Egyaránt megjelenik ezzel szemben a *Középszer utca* és *A fal*, vagyis egy hivatalos név és egy szlengnév párosa, amelyek a regionális nyelvhasználat szempontjából egyfajta exonima : endonima viszonyban állnak. Mindezt az olvasó számára fel is tárja az író: „*A fal*. Így hívják a miskolciak a *Középszer utcát* az Avas hegyen, a város központjában” (SB. 140).

Nemcsak szinkrón névpárok, hanem diakrónián alapuló névpárok is megjelennek a regénytérben; például az *Augusztus 20.* [uszoda], amelynek jelenlegi neve *Selyemréti uszoda*. A hivatalos névhasználatban ezek archaizmus és neologizmus viszonylatban álló tulajdonnevek, de a köznyelvi névhasználatban máig szinonimák, s ezt az összefüggést a szövegvilág is rögzíti: „A fotó a *Selyemréti*, vagy ahogy még a mai napig is sokan hívják, az *Augusztus 20.* strandon készült róla” (SB. 210).

A névalakok egy része alaki módosuláson ment keresztül a hétköznapi nyelvhasználatban, s a nem regionális olvasó számára csak a kontextus által értelmezhetők, sorolhatók be az egyes helynévi alkategóriákba. A módosult helynevek jellemzően redukciós szerkezeti változásokkal jöttek létre: az *Alsózsolca* településnévből jött létre az *Alsó*, a *Bató-ház* építménynévből a *Bató* (l. *Oxigén túraútvonal* > *Oxigén túra*, *Perczel Mór utca* > *Perczel Mór*). A redukció tehát egyaránt hatott a különböző helynévfajtákban, amit a krimi szövegvilága is visszatükröz.

5.2. Fiktív írói nevek. Ilyen helynév mindössze 3 található a műben (*Bull méteráru*, *Fedett szoba*, *Police Bar*), s a HOFFMANN-féle tipológia hét kategóriájából csupán az építménynevekre korlátozódnak.

Névválasztásnak tekinthető a *Bull méteráru* és a *Police Bar*, mivel mindkettő követi az építménynevekre jellemző névmintát. A *Bull méteráru* az üzletnevekre jellemző tulajdonnévi előtagból és termékjelölő köznévi utótagból áll. Az olvasó számára a tulajdonnév kvázivalós természetét tovább fokozza annak ismerete a krimi szövegvilága alapján, hogy a tulajdonnévi előtag azonos a tulajdonos családnévvel (*Bull*). A *Police Bar* tulajdonnévben a célközönséget megjelölő névrész és a vendéglátóhely típusát megjelölő köznévi elem kapcsolódik össze; a szerkezet szintén jellemző a valós vendéglátóipari egységek névadására.

Névteremtéshez sorolható a *Fedett szoba*, melynek létrehozásában érvényesül a VÁCZINÉ TAKÁCS által kiemelt azon sajátosság, hogy „éppen névszerűtlensége miatt tűnve ki környezetéből” (VÁCZINÉ TAKÁCS 2018: 23), meghatározott írói céllal létrehozott név. A névszerűtlenség ellensúlyozásaként a szerző részletezi a névadás aktusát: „Megegyeztek, hogy közösen bérlik a kis lakást. Névadót is tartottak, titkos szavazással. Így született meg a *Fedett Szoba*.” (SB. 182.)

6. Intézménynevek. 16 tulajdonnév sorolható az intézménynevekhez: *Avasi gimn*, *Digép*, *Diósgyőri Kohászat*, *DVTK*, *Földes Irodalmi Fonó*, *Miskolci Balett*, *Miskolci Házgyár*, *Miskolci Egyetem*, *Miskolci Nemzeti Színház*, *Miskolci Rendőrkapitányság*, *Rádió M*, *Revital Táncsoport*, *Rockwell Klub* ~ *Roki*, *Zrínyi Ilona Gimnázium* ~ *Zrínyi*.

Az intézménynek otthont adó épület és az intézménynév azonossága miatt sokszor nehéz megállapítani – még a kontextusból is –, hogy az adott tulajdonnév a helynévi kategória építménynevei közé tartozik, vagy az önálló névfajtaként vizsgált intézménynevekhez. A szerző a különböző nyelvi regiszterekből kétféleképpen is kategorizálható tulajdonneveket is beemelt a szövegbe. A hivatalos nyelvhasználatból került be a *Miskolci Nemzeti Színház* 1. 'intézménynév', 2. 'építménynév, középület neve', míg a köznyelvi szófordulathból származik az *Avasi gimn* 1. 'intézménynév', 2. 'építménynév'.

Az intézménynevek mindegyike valóságos írói név, amelyeket a denotátumuk által keltett asszociációkkal együtt alkalmaz a szerző. Köztük megjelennek a Miskolc mint nehézipari város toposzát kialakító ikonikus intézmények nevei: *Diósgyőri Kohászat*, *Digép* 'Diósgyőri Gépgyár', *Miskolci Házgyár*, amelyeket ellensúlyoz a miskolci sport- és kulturális életet emblematikusan jellemző *DVTK* 'Diósgyőr-Vasgyári Testgyakorlók Köre', *Miskolci Balett*, *Miskolci Egyetem*. Vannak azonban olyan tulajdonnevek is (l. *Revital Táncsoport*, *Irodalmi Fonó*), amelyek az írói névadás tekintetében valóságos nevek, azonban a regionális olvasó sem feltétlenül tudja valós denotátumhoz kötni őket, mivel felidézésük függ az olvasó egyedi kulturális ismereteitől. Az olvasói névkompetencia

függvényében e tulajdonnevek névalkalmazások vagy névválasztások lehetnek, s az olvasás folyamatában át is kerülhetnek egyik kategóriából a másikba, amennyiben a szövegvilág hatására rákeres az olvasó a valóságos denotátumukra.

Az intézménynevek a helynevekhez hasonlóan tükrözik az élő nyelvhasználatra jellemző redukciót. Ilyen például a *Rockwell Klub* ~ *Roki* névpár, azaz a hivatalos név és a redukcióval létrejött kicsinyítő képzős névalak.

7. Személynevek. Míg a hely- és intézménynevekben a valóságos írói nevek dominálnak (97%), addig a személynevekben a fiktív írói nevek (89%): a 128 személynévből csupán 15 a valóságos írói név.

7.1. Valóságos írói nevek. A valós denotátummal rendelkező tulajdonneveket névalkalmazással emelte be a szerző. A 15 személynévből 9 kételemű név, 1 ragadványnév, 3 művésznév/álnév.

A kételemű nevek jellemzően követik az általuk képviselt kultúrára jellemző névsorrendet (*Zac Efron, Jason Momoa, Gordon Ramsay, Stephen Hawking, Tom Cruise, Al Pacino, Danny DeVito, Nicole Kidman; Sándor Zsolt*). Az utóbbi tulajdonnév valóságos írói névként való kategorizálását segíti, hogy a szerző a mű végén, a köszönetnyilvánítással maga helyezi el a valóságos szereplők körében a névviselőt.

Ragadványnév vagy becenév mindössze egy szerepel a valóságos írói nevek közt (*Lulu bácsi*), s bár a Nemzeti Sport (2017. 08. 09.) cikke⁶ hírt adott a DVTK-stadion előtti makukaárusról (*makuka* 'napraforgómag'), a név denotátuma a regionális olvasók számára sem szükségszerűen ismert. Az olvasói névkompetencia kapcsán ismét felmerül a regionalitáson túl egy másik szempont, az adott szubkultúra ismeretének kérdése, mivel a név csak egy szurkolói kör számára felidézhető erejű.

A pszeudonimák között szerepel a *Gala, Jackson, Llkrdnsz, Slam és Antsa*, amelyek egy része névhasználati vagy névadási jellemzőjével kifejtve került be a szövegbe; például Llkrdnsz „névét Lélekrendésznek kell ejteni” (SB. 55). S ahogyan a helyneveknél, úgy itt is előfordul a névhomonímia, amelyet a szerző szintén a szöveggel szembeállít: „*Jackson*. Nem, nem Michael. Miskolcnak saját Jackója volt.” (SB. 87.)

7.2. Fiktív írói nevek. A fiktív írói nevek a regényben a magyar névhasználatra jellemzően családnev + keresztnév vagy becenév szerkezeti mintát követő kételemű tulajdonnevek (*Bánhorváti Edina, Berentei Borbála, Büttösi Ilona, Bull Zsanett, Edelényi Karcsi, Girincsi Eszter, Görömbölyi Mónika, Kovács Johanna, Nyéki Réka, Rakaczai Ivett, Radványi Alexa, Szalai Orsi, Szemerei Nikolett, Szentpéteri Enikő, Szirmai Andrea, Szögedi Klaudia, Vizsolyi Fanni; Bagoly Tamás, Budai Krisztián, Garadnai Tomi, Gyepes Norbert, Kertész Andris, Lúci Attila, Nyurovszki Arnold, Orsós Krisztián, Pigniczki Márk, Tóth Kálmán, Varga Dani*).

A főbb szereplőknek a kételemű nevük mellett becenévvel, ragadványnévvel teljes névstruktúrát rajzol a szerző (pl. *Pigniczki Márk, Pílu, Pígi; Radványi Alexandra, Alexa; Orsós Krisztián, Krisz; Nyurovszki Arnold, Nyunya; Lúci Attila, Minor; Bull Zsanett, Zsani, Babóca*). A mellékszereplők közül a hivatalos személyek (l. nyomozók, orvosok)

⁶ „*Lulu bácsi a legnagyobb, ő Miskolcon maga a makuka*” (https://www.nemzetisport.hu/labdarugo_nb_i/lulu-bacsi-a-legnagyobb-o-miskolcon-maga-a-makuka-2585615) (2024. 02. 26.)

a formális nyelvhasználatra jellemzően csak családnevet (*Bókai, Vámos, Siklósi, Tapai*) vagy családnév + foglalkozásra utaló köznévi névkiegészítő (l. *Putnoki doktor, Szemerei doktor*) névszerkezetet viselnek. A mellékszereplők többségét csak keresztnév (pl. *Bianka, Rita, Ákos, Krisztofer*), becenév (l. *Rencsi, Zsolesz*) vagy ragadványnév (l. *Dzsumi, Furikos*) jelöli.

7.2.1. Családnevek. E névfajta sajátos módon használja fel a szerző a régió fókuszba állítására, ezáltal a műfaji jellegzetesség támogatására. A családnevek rendszerezése (1. táblázat) rávilágít arra, hogy a magyar névadási mintát követők közt a helynévi eredetűek dominálnak. Az is kitűnik, hogy a helynévből származó családnevek mind-egyike a kategória tipikus, helynév + *-i* képzős névformáját követi, s a 21 név közül 18 valamely Borsod-Abaúj-Zemplén megyei településnév származéka. Ide sorolható a *Szalai, Szentpéteri, Szögedi* is, amelyek a régióhoz tartozó történeti településneveket rejtenek. A *Szala, Szentpéter* és *Szöged* településnevek bővüléssel nyerték el mai névalakjukat: *Szalaszend, Sajószentpéter, Sajószöged*.

Érdeemes megfigyelni, hogy a szláv eredetű családnevek (*Pigniczki, Nyurovszki*) is a helynév + *-czki, -szki* névformáns mintáját követik, ami a valós szláv névadásra jellemző (l. HAJDÚ 2003: 292–298). A *Pigniczki*⁷ a magyarországi névállományban létező, rendkívül ritka családnév, míg a *Nyurovszki* névről nem dönthető el, hogy írói használatát befolyásolta-e valamely valóságos szláv családnév.⁸ Amennyiben mindkét névben a mintakövetés a fő szempont, úgy névválasztások. E tipikus, közismertnek számító névformánsokat tartalmazó nevek a laikus nyelvi-etnikai kategorizációban szláv családnévnek minősülnek, ahogyan azt N. FODOR (2018: 39) a személynév és etnikum összefüggésének szempontjai közt megjegyzi. Erre épít a krimi is, hiszen az olvasó nem a valós denotátum megléte vagy hiánya, hanem a valós névminta követése miatt értelmezi kvázivalós névviselőként a regénybeli névviselőt.

1. táblázat: A fiktív írói családnevek rendszerezése

Alkotói folyamat	Névadási minta	Motivációs-szemantikai kategória	Családnév
név-választás	magyar	helynévi	<i>Bánhorváti, Berentei, Budai, Büttösi, Edelényi, Garadnai, Girincsi, Görömbölyi, Radványi, Lúci, Nyéki, Putnoki, Rakaczai, Siklósi, Szalai, Szemerei, Szentpéteri, Szirmai, Szögedi, Tapai, Vizsolyi</i>
		foglalkozásnévi	<i>Gyepes, Kertész, Kovács, Orsós, Varga</i>
		népnévi	<i>Tóth</i>
		tulajdonságra utaló	<i>Bagoly</i>
	idegen nyelvi		(szl.) <i>Pigniczki, Nyurovszki</i> (ang.) <i>Bull</i>

⁷ Történetileg adatozza Kistelekről BÁLINT SÁNDOR (1976: 160).

⁸ Lengyel családnévként l. *Nurowski* (<https://www.eurolympic.org/awards/awardees-piotr-nurowski/#/>) (2024. 04. 02.)

A krimi családnevei leképezik a valós névhasználat kategóriáit – reprezentálják a helynévi, foglalkozásnévi, népnévi, tulajdonságra utaló, valamint az idegen nyelvi eredetű kategóriát is –, de arányuk nem a valós névhasználatra jellemző. A magyar családnév-rendszer 100 leggyakoribb családneve esetében ugyanis a tulajdonságra utalók a legmegterheltebbek (FARKAS 2016: 42), a krimiben viszont ezt a pozíciót a helynévi eredetű családnevek foglalják el. A foglalkozásnévi eredetű tulajdonnevek a karakterekkel olyan összefüggést mutatnak, hogy a főbb szereplők a valós névhasználatban ritka foglalkozásnévi eredetű családneveket viselnek, míg a mellékszereplők a kategória legmegterheltebb családneveit. A főszereplőhöz szorosan kötődő nyomozó családneve *Gyepes*, ami rendkívül ritka a magyar névállományban, míg a mellékszereplők nevei (*Kovács*, *Varga*) a 2. és a 3. helyen állnak napjaink tíz leggyakoribb foglalkozásnévi eredetű családneve közt (SLÍZ 2016: 53); a népesség-nyilvántartás 2023-as családnév-statisztikája alapján⁹ a teljes népességben a *Kovács* a 2., a *Varga* a 6. helyen áll. A jelenséggel látszólag ellentétes, hogy gyakori nevet kapott a krimi egyik főbb alakja, egy cigány fiú (*Orsós*). A szereplő és a név kapcsolata itt azonban etnikai sztereotípiával magyarázható. A népnévi eredetű családnév kategóriáját a *Tóth* reprezentálja, amely a 2023-as családnév-statisztika szerint a 3. helyen áll, s ezzel egybecsengő módon a névviselő egy átlagember, szintén mellékszereplő. A metaforikus nevekhez tartozó *Bagoly* ritka családnevet egy nyomozó viseli a regénytérben, és szintén metaforikus az idegen eredetű *Bull* (ang. 'bika') is, a polgármester családneve. Mindkét név esetében felfedezhető az olvasó számára a szöveggörnyezetből a név motiváltsága.

7.2.3. Keresztnevek. A regényben alapalakjukban megjelenő keresztnevek (*Andrea*, *Alexandra*, *Bianka*, *Borbála*, *Cintia*, *Edina*, *Enikő*, *Eszter*, *Éva*, *Réka*, *Fanni*, *Gizella*, *Ilona*, *Irén*, *Ivett*, *Johanna*, *Katica*, *Klaudia*, *Kornélia*, *Mónika*, *Nikolett*, *Rita*, *Vanda*, *Zita*, *Zsanett*, *Ákos*, *Arnold*, *Attila*, *Gyula*, *Kálmán*, *Krisztián*, *Krisztofer*, *Márk*, *Máté*, *Norbert*, *Patrik*, *Péter*, *Sándor*, *Tamás*) belesimulnak a mai magyar névhasználat különböző regisztereibe.

A krimire jellemző stílus eszköz, hogy rendőrségiakta-szerűen megjelöli a szereplők adatait; pl. „*Szalai Orsolya*, az ózdi kapitányság az eljáró, harminckét éves, százhatvannyolc centi, molett testalkat” (SB. 262, 277). Ez az ábrázolási mód kiterjed nemcsak az eltűnt személyekre, hanem más szereplőkre is, így összehasonlítható a szereplők és az azonos korosztályba tartozó valós névviselők keresztnévhasználatára. Az 50–60-as években járó korosztályt megtestesítő figurák a valós névhasználatban is jellemző gyakori keresztneveket¹⁰ viselnek (*Éva*, *Gizella*, *Irén*; *Kálmán*, *Sándor*), ahogyan a 20–30-as korosztályhoz tartozók is (pl. *Alexandra*, *Eszter*, *Fanni*, *Nikolett*, *Réka*; *Attila*, *Márk*, *Norbert*, *Patrik*). A KSH infografikája jól mutatja, hogy utóbbi nevek a névdivat csúcán helyezkedtek el 20–24 évvel ezelőtt.¹¹ E korosztály gyakori nevei közül kilóg az *Arnold*, amely a szereplő karakterábrázolásának fontos eleme. Összhangban van azzal, hogy a figura már a középiskolában is kilógott társai közül jellemében és küllemében is, s fotós pályája, deviáns hobbija felnőttként is a regénytér társadalmi perifériájára helyezi. A korosztályra jellemző nevet kapott a tíz év körüli kisfiú is: a

⁹ <https://nyilvanto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku> (2024. 02. 20.)

¹⁰ <https://nyilvanto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku> (2024. 02. 20.)

¹¹ https://www.ksh.hu/infografika/2021/nevek_2000-2020.pdf (2024. 02. 20.)

Máté a 3–4. helyen állt a KSH névgyakorisági listáján a 2012–2022 között született fiúk körében.¹² A korosztályos névminták mellett visszatükrözi a mű a kistelepülések hagyományosabb keresztnévhasználatát is. A szülő, nagyszülő, keresztszülő nevének átörökítése a kisebb településeken még ma is élő névadási motiváció, amely a fiatalok körében is fenntartja a hagyományos neveket; ezt a mintát jeleníti meg az *Ilona* nevű körömi fiatal lány. A szerző törekedett a valós névminták követésére, s ezt a szándékát kifejtette a mű végén, megköszönve barátainak, hogy a keresztneveiket kölcsönözték a regény szereplőinek (SB. 463).

A névhasználati szokások iránt fogékony szerző nemcsak a valós névegyedeket, hanem a keresztnevekre vonatkozó regionális névhasználati szabályokat is beemelte a műbe. Tulajdonnév előtt az észak-keleti régióban nem használnak határozott névelőt, amelyre emlékezteti az egyik miskolci szereplő a már budapestivé vált főszereplőnt: „Nem a *Zsanett*, hanem *Zsanett*. Ezt régen te is gyűlölted. Nincs névelő a nevek előtt. A szabály az szabály.” (SB. 229.) A helyneveknél és a személynéveknél is kiténik, hogy az írói stratégia része a metapragmatikai tudatosság, amellyel egy-egy névhasználati jelenséget (l. szinkrón, diakrón névvariánsok nyelvhasználati jellemzői, névelőhasználat a tulajdonnév előtt) tesz reflexió tárgyává a szövegben, rámutat annak szociokulturális beágyazottságára.

7.2.4. Becéző nevek és becenevek. HAJDÚ (2003) terminológiáját követve a becéző nevekhez sorolható minden olyan megszólító vagy említő névforma, amelynek célja a kedveskedés, becézgetés, s a becenevekhez az, „amely egyénnév, vagyis keresztnév bármiféle alakváltozata, függetlenül a hangulatától és funkciójától!” (HAJDÚ 2003: 638). A krimiben mindössze két becéző név fordul elő (*Mamóca*, *Babóca*), amelyek ráadásul összefüggő névpárt alkotnak; a szöveggörnyezetből kiderül, hogy anya és lánya egymást becéző megszólításai: „A titkos becenevünkön szólított! *Mamóca*, azt írta! Én vagyok *Mamóca*, ő meg *Babóca*. Már amikor nem veszekszünk.” (SB. 204–205.) A névtípus funkciójával azonban ellentétben áll a szereplők egymáshoz való viszonya, mert a krimiben ábrázolt legfelszínesebb anya-lánya kapcsolat résztvevőinek adta az író e becéző neveket.

A becenevekből nagyobb merítésre van lehetőség. A szövegvilágban a képzéssel alakult becenevek dominálnak, amelyek közül az *-i* képzős névformára található a legtöbb példa. Ez a tendencia megegyezik a mai valós névhasználati szokásokkal, „a képző mai túlterheltsége közismert” (HAJDÚ 2003: 655). A képzéssel alakult nevek morfológiai rendszerezése azt tükrözi, hogy az élőnyelvi becézőképzők sokszínűségét követi a szövegvilág:

I. Egyelemű képzők

1. *-a* képző egy szótagú zárt rövidülés után: *Mara*
2. *-i* képző egy szótagú zárt rövidülés után:
 - a) egy mássalhangzóra végződő
 - palatális magánhangzójú tövek után: *Brigi*, *Eni*, *Feri*, *Gréti*, *Misi*
 - veláris magánhangzójú tövek után: *Bogi*, *Jócsi*, *Juli*, *Nóri*, *Tomi*, *Tóni*, *Zoli*
 - b) több mássalhangzóra végződő
 - palatális magánhangzójú tövek után: –

¹² https://www.ksh.hu/infografika/2023/nevek_2012-2022.pdf (2024. 02. 20.)

- veláris magánhangzójú tövek után: *Andi, Hajni, Nándi*
- c) név eleji mássalhangzó-változást mutató nevek után: *Bözsi, Pisti*
- 3. -ó képző egy szótagú zárt tövek után: *Margó*
- II. Testesebb képzők
- 1. Egy mássalhangzós képzők:
 - a) -c típusú: *Ágica, Rituci*
 - b) -cs típusú: *Ancsa, Rencsi*
 - c) -k típusú:
 - -ka/ke: *Jutka*
 - -ika/ike: *Borika, Ilike*
 - d) -sz típusú: *Zsolesz*
- 2. Két mássalhangzós képzők: *Ritucika*.

A képzéstől eltérő szóalkotási móddal mindössze két becenév keletkezett; az egyiket a főszereplő viseli. Az *Alexa* az *Alexandra* név végi rövidülésével létrejött becenév, de önállósulása miatt a mai névhasználatban alapnévként is funkcionál.

Szintén név végi rövidüléssel jött létre a *Krisz* becenév (< *Krisztián*), amely a krimi mondhatni másik főszereplőjének, egy cigány fiúnak a neve. A krimire jellemző képzéstől eltérő szóalkotási mód kiemeli a két szereplőt a korosztályukban ábrázolt női és férfi alakok közül.

7.2.5. Ragadványnevek. Bűnügyi regényben a nagyszámú ragadványnév előfordulása mondhatni műfaji követelmény, hiszen mind a bűnözők, mind a nyomozók csoportosajátósága a valós nevet elfedő ragadványnév használata. A ragadványnevek elemzéséhez FEHÉR KRISZTINA (2002, 2003) keretrendszerét alkalmaztam. Lexikális-morfológiai szempontból a krimiben csak egyrészes nevek fordulnak elő. Ezen belül is a főnévi elemek alkotják a domináns csoportot, amelynek tulajdonnévi alkategóriájához sorolható a *Bagarol*, *Bagesz*, *Blekkendekker*, *Bleki*, *Nyunya*, *Zorba*, *Pigi*, *Pilu*, *Vándám*. További differenciálásra ad lehetőséget a tulajdonnévfajta szerinti csoportosítás, mely alapján a legtöbb ragadványnév családnévből jött létre (*Bagoly* > *Bagesz*; *Nyurovszki* > *Nyunya*; *Pigniczki* > *Pigi*, *Pilu*; [*Zorbász*] > *Zorba*; [*Van Damme*] > *Vándám*), néhány pedig márkanévből (*Bagarol*, [*Blackanddecker*] > *Blekkendekker*). A tulajdonnévi elemek – ahogyan FEHÉR (2002: 79) rámutat – gyakran névformáns jellegű képzővel váltak ragadványnévvé: a *Bagoly* családnévből létrejövő *Bagesz*-ben a beceneveknél is megtalálható -sz képzőt alkalmazza az író (l. *Zsolesz*), míg a *Bleki*, *Pigi* ragadványnevekben az -i becenévképzőt. A tulajdonnévből létrehozott ragadványnévben hangalakot érintő módosulások is jelentkeznek, ennek példája a kiejtést követő írásmódú *Vándám*. Az alaki módosulással szófaji és jelentéstani szempontból is újabb aspektust kaphat a név (l. *Bleki*, *Pigi*). A *Bleki* lexikai szófaji kategorizációját befolyásolja az angol *black* [blæk] 'fekete' melléknév hangalakjával való azonossága, ahogyan a *Pigi*-nél az angol *pig* 'disznó' főnévvel való kapcsolata. A poliszémia újabb jelentéstani asszociációkat indít el.

A köznévi alkategóriához tartozó ragadványnevek változatos szófaji besorolásúak: egy részük főnév (*Gyufa*, *Kakas*), más részük melléknév (*Furikos*, *Minor*) vagy határozószó (*Dettó*). Lexikális szempontból problémás a *Dzsumi* meghatározása; mindenesetre a szófaj ismerete nélkül is felfedezhető benne a névformánsként viselkedő -i képző.

A nevek funkcionális-szemantikai elemzését nehezíti, hogy a szereplők egy része kevésbé ábrázolt, így a névrészek sajátosságra utaló vagy megnevező funkciója nem határozható meg minden esetben. A kontextusból egyértelműen kirajzolódik a *Bagesz*, *Bleki*, *Pigi*, *Pilu*, *Zorba* megnevező funkciója, valamint a *Minor* és a *Vándám* sajátosságra utaló szerepe (az előbbi alacsony természetű, az utóbbi verekedős, ballhés).

A krimi bűnözők és nyomozók köre épül, s mindkét „foglalkozási” csoportra jellemző a ragadványnév-használat. Míg azonban a nyomozók nevei egy kivétellel (*Gyufa*) családnévi származékok (*Bagesz*, *Pigi*, *Pilu*, *Zorba*), addig a bűnözők nevei főként szlengnevek. A szlengnevek belső differenciálását KIS TAMÁS (1996: 100, 1997: 212–213) a szleng három fő típusa (köz-, szak- és területi szleng) szerint különítette el. Rendszerezése alapján a szakszlengből vett névnek tekinthető a *Szerszamos*, amely egy adott – jelen esetben bűnözői – szakma szaknyelvéhez kapcsolódik. A *Blekkendekker* és a *Szerszamos* ragadványnevek sajátos kapcsolatban állnak egymással: a névvonatköztetés köti őket össze. Ezt a szerző részletezően kifejti az olvasók számára: „A fiatal dílert csak a régi barátai és a hozzá közel állók hívhatják így, mindenki mástól megköveteli a nehezen kimondható *Blekkendekkert*, amit még általánosban ragasztottak rá az osztálytársai. Az apja gúnyneve *Szerszamos* volt, lopott gépekkel kereskedett.” (SB. 141.)

A szlengnevek másik típusát a területi szlengből származó nevek alkotják. Általános jellemzőjük, hogy érvényességük területileg korlátozott, s gyakran egy-egy helyi nyelvjárás szókincsének elemei (KIS 1997: 212), ezért e nevek a regionális krimi címkei is egyben. Ide tartozik a *furik* ’talicska’ valódi tájszóból alkotott *Furikos* név. A tájszó jelentését a szerző „a könyvben előforduló borsodi kifejezések” jegyzékében is megadta.

7.3. Az asszonynévhasználat. Az asszonynév családnév + keresztnév, esetleg a hozzá kapcsolódó becenév kombinációjából létrejövő sajátos névhasználati forma. A nagyszámú szereplőt felvonultató krimi nőalakjai közül csak hatan viselnek asszonynévet. A névszerkezetek közül kettő hivatalos házassági névformát követ, három a köznyelvi névváltozatra jellemző példa (2. táblázat).

2. táblázat: Asszonynévhasználat a regényben

Asszonynév	Névtípus	Nyelvhasználat	Szereplő/jellemző
<i>Szentpéteri Imréné</i>	hivatalos, T/1.	formális	ötven körüli, otthonkás nő
<i>Görömbölyiné Magyar Irén</i>	hivatalos, T/2.	formális	egy eltűnt lány édesanyja
<i>Bull Sándorné Ágika;</i> <i>Magyar Józsefné Marika</i>	köznyelvi	informális	a polgármester felesége; zsúrielnök
<i>Pusztainé Marika</i>	köznyelvi	informális	idősebb nő
<i>Oroszné</i>	köznyelvi	informális	matektanár

A hivatalos nevek egyike (*Szentpéteri Imréné*) a férj teljes nevéből *-né* asszonynévképzővel alkotott névforma, amely 1894–1895-től hatályos, és hagyományörzőnek tekinthető – ahogyan a regénytérbeli karakter is az, hiszen otthonkát visel. Az 1974-től hivatalossá vált formát (férj családneve + *-né* asszonynévképző + feleség lánykori neve) képviseli a másik név: *Görömbölyiné Magyar Irén*. FERCSIK mindkét *-né* képzős alakot tipikus

házassági névként (T) határozta meg, „mivel a névből egyértelműen következtethetünk a családi állapotról” (FERCSIK 2012: 314). Kiemeli azonban, hogy a T/1.¹³ típus kommunikációs problémája miatt, azaz hogy elrejti a névviselő keresztnévét, a nem formális kommunikációban létrejöttek a keresztnévvel bővített formái. Ezért is nevezi SZABÓ T. (2020: 131–132) a bővített változatot kompromisszumos típusnak, és jelöli T/2.-ként¹⁴ a szerkezetet: ez a forma is kifejezi a családi állapotot, de mindkét családnév megmarad, ahogyan a névviselő egyéni identitása is. A T/1 típusú nevekből két irányban alakultak ki a további köznyelvi alakváltozatok, amelyekre a krimiben is található egy-egy példa. Redukcióval jöttek létre az *Oroszné*-féle példák, míg a T/1.-ből bővüléssel alakultak ki a *Magyar Józsefné Marika* típusú névformák. Érdekes megfigyelni, hogy a redukció mind a helynevek, mind a személynevek köznyelvi alakváltozatainak fő formálója.

8. Állatnevek. A regényben mindössze két állatnév szerepel: két kutyanév (*Rexi, Jackie*). Ezek fiktív írói nevek, nincs egyetlen, széles körben, egyértelműen ismert denotátumuk a névközösségben, ellenben gyakori hívónevek. A *Rexi* tulajdonnevű kutyák névadási motivációját a valós közösségekben vizsgálva két szerző (I. IVÁN 1985, BALOGH 2004) is megjegyzi, hogy a névadás motivációja valamely irodalmi mű, film, történelmi alak, egyéb konkrét személy kategóriájába sorolható, sőt BALOGH kutatásában a névadási motivációt egyértelműen „a tévében oly sokszor látott rendőrkutya” (BALOGH 2004: 137), azaz Rex neve adta. E regénytérben kevésbé megrajzolt állat külső jegyei (foltos, hosszú szőrű kutya) nem adnak elegendő információt ahhoz, hogy e névalkalmazáshoz sorolható tulajdonnevet jelen esetben intertextuális névként értelmezzük. A másik kutya a *Jackie* nevet viseli, ami szintén névalkalmazás.

9. Egyéb névfajták. Az egyéb névfajtaokról összességében megállapítható, hogy valóságos írói nevek, amelyek a régió kulturális értékeit jelenítik meg. Ide sorolható a *Kocsonyafesztivál* eseménynév. A helyi étel, a miskolci kocsonya sajátossága, hogy a hagyomány szerint egyszer beleesett egy béka; ez alakította ki a *pislog, mint a miskolci kocsonyában a béka* szólást. Ezt olyan szituációban használják, amikor egy személy ijedtében, zavarában csak pislogni tud. A helyi hagyomány köré épített kulináris és kulturális esemény tulajdonneve a *Kocsonyafesztivál*. A transzparens, kétrészes név valóságos írói név. Ugyanez igaz a *Brecus Anonymus*-ra, vagyis a kocsonyafesztivál központi békafigurájának nevére. Ez névtani szempontból fantázianévből keletkezett márkanév. A tulajdonnév lexikális-morfológiai szempontból többbelemű, hangutánzó szó + tulajdonnév szerkezetű. Ez utóbbinak a tulajdonnévi funkciója és jelentése (‘névtelen’) látszólagos ellentétben áll egymással, hiszen névtelenként identifikál egy figurát. E tulajdonnév is regionális címke, beleilleszkedik a regionális krimi azon műfaji törekvésébe, hogy a helyi ételeket, kulturális eseményeket reprezentálja. Azonban a név valóságos vagy fiktív írói névként való kategorizálása az olvasói kompetencia függvénye. Annak az olvasónak, aki a fesztiválról nem hallott, és nem kelti fel az érdeklődését az esemény, fiktív írói név marad, de egy gyors internetes kereséssel rá lehet bukkanni a valós denotátumra. A tulajdonnév kategorizálása így az olvasás folyamatában is megváltozhat.

¹³ T/1: férj családneve + *-né* asszonynévképző + férj keresztnéve.

¹⁴ T/2: férj családneve + *-né* asszonynévképző + feleség családneve + feleség keresztnéve.

Az egyéb névfajták között megjelenik a régió ikonikus együttesének neve, az *Edda*, amely szintén a helyi kulturális életből elinduló tulajdonnév, s országosan ismertté vált. Továbbá megjelenik a *Jegesmedvék* fantázianév, amely önállóan és a klubcsapat tulajdonnevével kiegészülve (*DVTK Jegesmedvék*) is előfordul. A rendszerváltást követően a magyar sportba is begyűrűztek az amerikai típusú névadási minták (LACZKÓ 1993), amelyek jellemzője, hogy a szakosztály megjelölésének helyébe valamely jelképi értékkel bíró fantázianév került; így jelképezi a DVTK jégkorongszakosztályát a valós világban és a szövegvilágban is a *Jegesmedvék* fantázianév.

10. Etnosztereotípiá az írói nevekben. A regionális krimi sajátossága a fókuszba állított területhez kötődő társadalmi sztereotípiák megjelenítése. Így egy Borsodban játszó kriminek szinte kötelező kliséje a cigány szereplő, hiszen a 686 266 fős Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye legnagyobb nemzetiségi csoportját a cigány nemzetiség alkotja: 58 376 fővel¹⁵ a lakosság közel 10%-át jelentik. Ebben a krimiben az újságíró, a nyomozó és a gyilkos hármasa mellett a leginkább kidolgozott figura egy felsőzsolcai cigány fiú, és a mellékszereplők, háttéralakok között is megjelenik több roma. Az író otthonról hozott látászögén keresztül ismeri meg az olvasó a roma figurákat és a helyi szokásokat: „Felsőzsolcán két cigánysor van. Edetileg a település szélein voltak, de közben fejlődött a falu, kis-, aztán közepes nagyságú várossá duzzadt, újabb és újabb területeket parcelláztak, a cigánysorokat egy idő után körbenőtték az új utcák” (SB. 162).

A valós térbe helyezett cigány szereplők fiktív írói neveket viselnek: *Orsós Krisztián* (*Krisz*), *Vándám*, *Dető*, *Zoli*, *Józi*, *Krisztofer*, *Bözi* és *Rencsi*. A teljes névstruktúrával ábrázolt egyetlen személy az alkalmi taxizásból élő fiatal hacker, Orsós Krisztián, becenevén *Krisz*. VÁRADI LUCA (2012) tanulmányában rámutat, hogy a 2006-os valós névhasználatban a *Horváth*, *Balogh* és *Lakatos* után az *Orsós* a negyedik volt a leggyakoribb roma családnevek sorrendjében, az adatközlők azonban előbbre pozicionálták: „a *Lakatos*, az *Orsós* és a *Kolompár* neveket tekintették a legjellemzőbb roma családneveknek” (VÁRADI 2012: 243). Egy 2018-ban végzett kérdőíves kutatás szintén megerősítette, hogy az *Orsós* családnév megítéléséhez hozzájárul csoport sajátosként való értékelhetősége („cigányosnak tartott családnév”), ugyanakkor e vizsgálat eredményei nem utaltak egyértelműen a cigány nevekre és viselőikre szembeni előítéletekre (SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018: 59, 66, 70). A név etnikumhoz kötődését és nyelvföldrajzi elterjedtségét vizsgálva VÖRÖS FERENC azt is megállapította, hogy nagyfokú átfedés mutatkozik a magyarországi beás cigányok és a családnév téri tagozódása között, de Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az országoshoz képest kevésbé gyakori a név (VÖRÖS 2011: 195–211). A csoportazonosítóként működő családnév mellé a szerző a húszas éveiben járó szereplőnek a megfelelő korosztályra jellemző valós névhasználatban is gyakori nevet választott. A *Krisztián* a 2000-ben született fiúk körében a 15. volt a gyakorisági listán, előtte növekvő, utána pedig csökkenő tendenciát mutat a valós névadásban.¹⁶ A fiút a regény szereplői jellemzően *Krisztián*-nak szólítják, csupán a bátyja élettársa szólítja *Krisz*-nek. A fiú saját közegeből való kitérés szándékát, a valakivé válás célját mutatja, hogy önmagát is teljes keresztneven szólítja a belső monológjaiban:

¹⁵ https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_05 (2024. 03. 14.)

¹⁶ https://www.ksh.hu/infografika/2021/nevek_2000-2020.pdf (2024. 02. 21.)

„A visszapillantóban megnézi magát. Hátrasímitja az arcába lógó hajtincset. Sukár csávó vagy, *Krisztián*, mondja elégedetten.” (SB. 301.) Az *Orsós Krisztián* névkombinációt tehát úgy összegezhethetjük, hogy prototipikus cigány családnév szerepel benne, így az etnikai sztereotípiára eléréséhez további csoportjelölőre a keresztnévben már nincs szükség.

Együtt érdemes vizsgálni a *Zoli*, *Józsi*, *Krisztofer* neveket, amelyeket szintén roma szereplők viselnek. A szövegvilágban a karakterek funkciója csupán a háttérfestés, de névtani szempontból fontosak, mert a két névadási szokást képviselik: az apa vagy nagypapa nevének átörökítését, amely fenntartja a hagyományos neveket (*Zoli*, *Józsi*) és a filmek, sztárok divatneveinek követését (*Krisztofer*). Az etnosztereotípiát az észlelő előzetes ismeretei és a csoporthoz kapcsolt tudása alakítja ki, ahogyan arra TAKÁCS (2018: 79) is rámutatott a prototipikus és nem prototipikus nevek kombinációinak vizsgálatakor.

Két további cigány szereplőt csak ragadványnéven ismer meg az olvasó (*Vándám*, *Dettó*). Vándám balhész fickó, akinek tulajdonneve metaforikus névadással keletkezett: a regénytérben is verekedős, ahogyan a valós térből ismert harcművész (Jean-Claude Van Damme) a filmszerepeiben. Egyik ragadványnév sem hordoz önmagában csoportstigmatosságot, amit alátámaszt, hogy a jelenkori selmeci diákragadványnévet viselők közt is van *Vándám* (teljes nevén: *Hebegő Vándám avagy no cigi, no sör, just tic-tac*, I. BOROS 2004: 49), aki nem roma származású. Ahogyan a krimi másik cigány szereplőjének neve sem önmagában teremti meg az etnosztereotípiát, hiszen a szavajárása alapján bárki megkaphatja a *Dettó* ragadványnévet, hanem a szöveggörnyezetből válik beazonosíthatóvá a szereplő etnikai hovatartozása.

11. Az olvasói névkompetencia szerepe az írói nevek kategorizálásában. A valóságos és a fiktív írói nevek elkülönítésének elsődleges szempontja, hogy a szövegen kívüli valóságban létezik-e a névnek olyan denotátuma, amely egy adott névközösség számára általánosan ismert. A regionális krimi törekvése azonban nem az általánosan ismert, hanem egy kisebb vagy kevésbé ismert területi egység fókuszba helyezése, amelynek részletekbe menő topográfiai és kulturális ábrázolása a cél. A műfaji sajátosság szinte ellentmond annak, hogy a valóságos írói nevek mindegyikét ismerje az olvasó, és be tudja azonosítani a nevet megtestesítő valós denotátumot, hiszen a krimi szereplői jellemzően helyi figurák. A könyv azonban nemcsak a regionális olvasóknak szól. Ezen a ponton szétválik az alkotói és az olvasói névkompetencia. Az alkotói folyamatban egy tulajdonnév egyértelműen kategorizálható, valóságos írói név, amelyet névválasztással emelt a műbe a szerző, vagy fiktív név, amelyet valós mintára alkotott vagy teremtett, míg az olvasói névkompetencia nem statikus, állandó ismeretanyagra épül, hanem dinamikus és egyénenként változó (RESZEGI 2010: 144). Az eltérő diskurzusvilágok ellenére a nem regionális olvasó számára például a *Kocsonyafesztivál* tulajdonnév az országos szintű reklám miatt ismert lehet, de a *Brecus Anonymus* már csak azoknak bír a fesztiválhoz kötődő jelentéssel, akik regionális lakosok, vagy ellátogattak az eseményre. A különböző valóságismeretekkel rendelkező olvasók számára a *Sándor Zsolt* tulajdonnév sematikus jelentésben is aktiválódhat, ahogy kidolgozott jelentéshálózattal, eltérő denotátumokhoz kapcsolódva is, amelyek közt megjelenhet az észak-magyarországi borász is. A név jelentéshálózatának sematikus vagy kidolgozott voltával összefügg a valóságos vagy fiktív írói névként való kategorizáció is.

De vajon változhat-e a kategorizáció az olvasás során? Míg azoknál a klasszikus krimiknél, amelyekben a cselekményen van a hangsúly, az olvasó a történet felgöngyölítése érdekében tesz kognitív erőfeszítéseket, a regionális krimiben a hangsúly a körülményeken, a helyszíneken, a helyi figurákon van, így az olvasó érdeklődése azokra irányul. A regionális krimi célja a helyi sajátosságok reprezentációja, így a valós tér és a regénytér közötti szoros kapcsolat felkelt(het)i az olvasó érdeklődését a szövegvilágban megjelenő tulajdonnevek denotációjának beazonosítására. S ahogyan a szövegfeldolgozás folyamatában felfedezi az olvasó a valós topográfiai elemeket, érzékeli a helynevekben a valóságos írói nevek dominanciáját, úgy a személynevek esetében is az olvasáskor kezdetben sematikus jelentésben aktiválódott tulajdonneveket, például a *Lulu bácsi*-t vagy a miskolci *Jackson*-t – a szövegvilágból kilépve, információkereséssel – a valóságban létező személy neveként azonosíthatja be. A tulajdonnév jelentésszerkezete a keresés következtében a kidolgozottság irányába mozdul el, a név kategorizációja pedig fiktív írói névről valóságos írói névre vált, még ha az olvasó e névtani terminusokat nem is alkalmazza, csak a kategorizációváltást érzékeli.

12. Összegzés. A műben található 291 tulajdonnév névfajta szerinti elemzése azt mutatja, hogy a helynévi kategória a legnagyobb elemszámú: a teljes névkészlet 46%-a. Ezt a személynévi kategória követi (43%), a két fő névfajta mellett pedig 5%-nyi az intézménynév, 2%-nyi a cím, 1,3% feletti az egyéb, ritkább névfajta és 0,7% az állatnév (3. táblázat).

3. táblázat: Az írói nevek eloszlása

Névfajta	Valóságos írói név	Fiktív írói név	Intertextuális név	Összesen
Helynév	133	3	–	136
Személynév	15	113	–	128
Intézménynév	16	–	–	16
Állatnév	–	1	1	2
Cím	4	–	1	5
Egyéb névfajta	4	–	–	4
Összesen	172	117	2	291

A helynevek felülreprezentáltságát egyértelműen a regionális krimi műfaji követelményei szülik. S ha a neveket az írói névadás szerint bontjuk csoportokra, figyelemre méltó a valóságos nevek 59%-os és a fiktív írói nevek 40%-os aránya, vagyis az előbbieket előnye; ezek a helynevekben, intézménynevekben és címekben tovább koncentrálnak. E tulajdonnevek szerepe az, hogy lehorgonyozzák a krimi szövegvilágát a valós világhoz. A nem regionális olvasó számára közvetítik a regionális névhasználati szokásokat (pl. a névelőhasználat hiányát a tulajdonnév előtt), a formális nevek melletti élőnyelvi névváltozatokat (pl. *Alsószolca* ~ *Alsó*), változatos nyelvi regiszterből származó regionális névegyedeket (*Sándor Zsolt*, *Lulu bácsi*, *A fal*). A fiktív írói neveket az egyes névfajtákra jellemző névminták követése jellemzi azért, hogy az olvasó kvázivalós

figuraként észlelje a névviselet. Ezért ebben a névcsoportban helyet kap az etno-sztereotípiá (l. szlávok, cigányos nevek) és egy, a regionális nyelvváltozathoz származó név is (l. *Furikos*). A családneveket, amelyek jellemzően fiktív írói nevek, a régió fókuszba állításának támogatására választja ki a szerző: a régió településneveit tükrözik vissza. Így joggal mondhatjuk, hogy a személyek is toponimák hordozói. Erre a műre korlátozódoan az a végkövetkeztetés vonható le, hogy míg más irodalmi művekben a tulajdonnevek jellemábrázoló vagy korfestő szerepűek, aktív részesei a cselekmény-szövének, itt műfajépítő szerepük van: a regionális jegyek legfőbb hordozói.

Felhasznált forrás

SB. = Bánhidi Lilla 2023. *Sorsod Borsod*. Prae Kiadó, Budakeszi.

Hivatkozott irodalom

- BALOGH ZSOLT 2004. Harangláb kutyanevei. *Névtani Értesítő* 26: 136–139.
- BÁLINT SÁNDOR 1976. *A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. Első rész*. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1974–1975/2. Szerk. TROGMAYER OTTÓ. Móra Ferenc Múzeum, Szeged.
- BÁN ZOLTÁN ANDRÁS 2015. A pislákoló villanykörte. Futamok a magyar krimiről. *Kalligram* 24/3: 85–94.
- BÉNYEI TAMÁS 2009. Kategóriaváltások: a krimi elolvashatatlansága. *Alföld* 60: 575–588.
- BOROS ZSUZSANNA 2004. *A miskolci egyetemisták diáknevei, az úgynevezett alias nevek*. Magyar Névtani Dolgozatok 192. ELTE Magyar Nyelvtudományi Intézet Névkutató Munkaközös-sége, Budapest.
- ERDMANN, EVA 2009. Nationality International. Detective Fiction in the Late Twentieth Century. In: KRAJENBRINK, MARIEKE – QUINN, KATE M. eds., *Investigating Identities. Questions of Identity in Contemporary International Crime Fiction*. Rodopi, Amsterdam – New York. 11–26. https://doi.org/10.1163/9789042029170_003
- ERDMANN, EVA 2011. Topographical Fiction. A World Map of International Crime Fiction. *The Cartographic Journal* 48: 274–284. <https://doi.org/10.1179/1743277411y.0000000027>
- FARKAS TAMÁS 2016. A magyar családnévanyag kontrasztív szempontú tipológiai-statisztikai vizsgálata. *Névtani Értesítő* 38: 33–52. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2016.3>
- FARKAS TIBOR 2002. *Kistérségek a vidékfejlesztésben*. Doktori (PhD) értekezés. Pécsi Tudományegye-tem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs. <http://real-phd.mtak.hu/88/1/1307435.pdf> (2024. 01. 26.)
- FEHÉR KRISZTINA 2002. A ragadványnevek lexikális szerkezetéről. *Magyar Nyelvjárások* 40: 75–85.
- FEHÉR KRISZTINA 2003. A ragadványnevek funkcionális szerkezetéről. *Magyar Nyelvjárások* 41: 155–166.
- FERCSIK ERZSÉBET 2012. Házassági név és identitás. A házasság női önjelölő névhasználata egy internetes közösségi oldalon. In: BALÁZS GÉZA – VESZELSZKI ÁGNES szerk., *Nyelv és kultúra. Kulturális nyelvészet*. Magyar Szemiotikai Tanulmányok 25–26. Inter Kultúra-, Nyelv- és Médiakutató Központ Kht. – Magyar Szemiotikai Társaság – PRAE.HU Kft. – Palimpszeszt Kulturális Alapítvány, Budapest. 314–318.
- N. FODOR JÁNOS 2018. Szempontok és módszerek a személynév és etnikum összefüggésének vizsgálatához. *Névtani Értesítő* 40: 29–52. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2018.2>

- FRACKMAN, KYLE 2014. The Functions and Early Roots of German Regional Crime Fiction. In: KUTCH, LYNN M. – HERZOG, TODD eds., *Tatort Germany. The Curious Case of German-Language Crime Fiction*. Camden House, Rochester. 23–40. <https://doi.org/10.1017/9781782043584.002>
- HAJDÚ MIHÁLY 1983. Kisebbs települések utcaneveiről. *Névtani Értesítő* 8: 32–49.
- HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek*. Osiris Kiadó, Budapest.
- HOFFMANN ISTVÁN 2007. *Helynevek nyelvi elemzése*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- IVÁN LÁSZLÓ 1985. Kecel-Szilos kutyanevei. *Névtani Értesítő* 10: 141–147.
- KARAFIÁTH JUDIT – TVERDOTA GYÖRGY 1992. Irodalom és onomasztika. *Helikon* 38: 329–332.
- KESZTHELYI TIBOR szerk. 1985. *A krimi*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- KIS TAMÁS 1996. Személynevek a szlengben. *Magyar Nyelvjárások* 33: 93–104.
- KIS TAMÁS 1997. A csoportnevek. In: B. GERGELY PIROSKA – HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai (Miskolc, 1995. augusztus 28–30.)* 1–2. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézet, Budapest–Miskolc. 1: 207–214.
- KOROMPAY KLÁRA 2011. Az irodalmi névadás fogalmáról. *Létünk* 41/3: 86–93.
- KOVALOVSKY MIKLÓS 1974. A cím stilisztikája. In: IMRE SAMU – SZATHMÁRI ISTVÁN – SZÜTS LÁSZLÓ szerk., *Jelentés és stilisztika. A Magyar Nyelvészek II. Nemzetközi Kongresszusának előadásai*. Nyelvtudományi Értekezések 83. Akadémiai Kiadó, Budapest. 326–332.
- KREUTER, ANDREA SIBYLLE 2021. The Regional Crime Novel as Mediator of *Heimat*. In: SYROVY, DANIEL ed., *Discourses on Nations and Identities*. De Gruyter, Boston–Berlin. 223–234. <https://doi.org/10.1515/9783110642018-016>
- LACZKÓ KRISZTINA 1993. Szárnyalnak a Sólymok, avagy az amerikai típusú névadási minta a sportban. *Névtani Értesítő* 15: 207–212.
- G. PAPP KATALIN 2012. Személynevek az irodalmi művek címeiben. *Névtani Értesítő* 34: 67–70. <https://doi.org/10.29178/nevtert.2012.6>
- PETRES CSIZMADIA GABRIELLA – BÁRCZI ZSÓFIA 2021. A meseregény írói névadásának jellegzetességei. *Névtani Értesítő* 43: 167–182. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2021.10>
- RESZEGI KATALIN 2010. A köznevesülésről. *Névtani Értesítő* 32: 143–149. <https://doi.org/10.29178/nevtert.2010.12>
- RESZEGI KATALIN 2021. Metonimikus helynévadás. *Névtani Értesítő* 43: 145–165. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2021.9>
- SLÍZ MARIANN 2016. A foglalkozásnévi eredetű családnevek típusa a magyar családnevek rendszerében. Egy történeti névtipológiai vizsgálat tanulságai. *Névtani Értesítő* 38: 53–66. <https://doi.org/10.29178/nevtert.2016.4>
- SLÍZ MARIANN – P. TÓTH TEODÓRA – FARKAS TAMÁS 2018. Családnév és etnikai kategorizáció. A magyar családnév kategóriája az anyaországban és kisebbségi helyzetben. *Névtani Értesítő* 40: 53–75. <https://doi.org/10.29178/nevtert.2018.3>
- T. SOMOGYI MAGDA 2015. Az írói névadás vizsgálata. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudomány Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 207–226.
- SZABÓ T. ANNAMÁRIA ULLA 2020. A házassági néviselés gyakorlata a 21. századi Magyarországon. *Névtani Értesítő* 42: 127–141. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2020.7>
- TAKÁCS JUDIT 2018. Személynév – etnikai sztereotípiák – előítélet. Egy vizsgálat háttere és tanulságai. *Névtani Értesítő* 40: 77–89. <https://doi.org/10.29178/nevtert.2018.4>

- TÓTH LÁSZLÓ 2015. *Elméleti és módszertani lehetőségek az irodalmi onomasztikában. Tulajdonnevek Szilágyi István műveiben. Különös tekintettel Hollóidő című regényére.* Doktori (PhD) értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Piliscsaba. <https://doi.org/10.15774/PPKE.BTK.2015.013>
- VÁCZINÉ TAKÁCS EDIT 2018. *Az írói névadás sajátosságai Karinthy Frigyes művei alapján.* Magyar Névtani Értekezések 6. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest. <https://doi.org/10.26546/4890065>
- VÁRADI LUCA 2012. Előtanulmány a roma családnevek diszkriminációteszteléshez való kiválasztásához. In: SIK ENDRE – SIMONOVITS BORI szerk., *A diszkrimináció mérése.* ELTE TáTK, Budapest. 236–244. https://www.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Diszkriminacio_merese.pdf (2024. 04. 26.)
- VÖRÖS FERENC 2011. Hol tartanak a mai magyar családnévátlasz munkálatai? *Névtani Értesítő* 33: 191–202. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2011.16>

KECSKÉS JUDIT

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7463-4952>

Miskolci Egyetem

Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

JUDIT KECSKÉS, The role of proper names in the regional crime novel Sorsod Borsod [‘Borsod is Your Fate’]

The paper aims to show the role of proper names in defining the novel Sorsod Borsod [‘Borsod is Your Fate’] as a regional crime novel. A further objective is to demonstrate how proper names are used to connect the text of this literary work to the elements of reality and to examine the role played by the reader’s competence in naming practices when distinguishing between fictional and real-life names. The paper provides a brief overview of the source text, outlining the genre-specific characteristics of regional crime fiction. It presents the framework in which the proper names of the novel are analysed. Then, it examines the relationship between the fictional names and the genre-specific characteristics of the novel (representations of topographical features, stereotypes, local spaces and persons). The comprehensive analysis of names encompasses place names, institutional names, personal names, animal names, and other types of names of the region depicted in this crime fiction. The paper examines the presence of ethno-stereotypes in personal names and suggests that proper names may serve as regional labels. The analysis concludes that the novel is dominated by fictional place names that link the textual world to the real world. Moreover, a significant proportion of the surnames in the novel are fictional names reflecting the settlement names of the real-world region. The author has clearly made an effort to follow real-world name patterns in all types of names. The paper states that proper names in this work play an important role in building up the genre of the regional crime novel, as they contribute to the representation of regional particularities rather than to the plot, period or characterisation in the novel.

Keywords: literary names, fictional names, real-life names, reader’s name competence, regional crime fiction, genre-specific characteristics